MEGA KVIZ

RODBINA ZDRAVNIKOV IN GLASBENIKOV.

V *Ipavčevem letu* 2008 praznujemo 100. obletnico smrti Benjamina in Gustava Ipavca, ki sta najpomembnejša za razvoj slovenske glasbe v času narodnega preporoda v 19. stoletju.

IPAVCI
(19. STOLETJE)

Sklop 1

1. Ipavci so bili po izobrazbi zdravniki, po srcu skladatelji. Večina se jih je šolala v Gradcu, nekateri pa tudi na Dunaju, v kulturnih mestih Evrope torej. S svojim delom so odločilno zaznamovali 19. stoletje. Dr. Igor Grdina je napisal **obsežno monografijo z naslovom** *Ipavci: Zgodovina slovenske* [23 | 9 | | | | 6 | 17 | | |] *dinastije.*

2. Priimek namiguje, da njihove korenine najbrž segajo na Vipavsko. Franc Ipavec se je naselil v Šentjurju pri Celju leta 1805. Začel je z zdravniško prakso in se poročil z lepo ter glasbeno izobraženo Katarino Schweighofer. V zakonu se jima je rodilo devet otrok. Mati jih je že zgodaj uvajala v glasbo. Štiri od šestih hčera so sestavljale prvi damski kvartet v Avstro-Ogrski, ki je gostoval po Evropi. Vsi trije sinovi so se izšolali za zdravnike in postali pomembni glasbeniki. Alojz je zgodaj umrl, Benjamin in Gustav sta se v zgodovino slovenstva zapisala kot zaslužna moža za razvoj slovenske glasbe. Veliko sta prispevala k preporodu [6 | | 5 | | 8 | | |] zavesti sredi 19. stoletja.

3. Benjamin in Gustav sta zaradi majhne starostne razlike vso mladost hodila po skupni poti. Oba sta študirala medicino v Gradcu in na Dunaju in se glasbeno izobraževala. V Gradcu sta se vključila v politično življenje narodno zavednih Slovencev. Benjamin je ostal v Gradcu in tam služboval kot zdravnik, Gustav se je vrnil v domači Šentjur. Oba sta bila velika domoljuba in pomembna glasbenika. Brata Ipavec sta svojo življenjsko pot sklenila istega leta 1908. Benjamin je pokopan v Gradcu, Gustav pa v Šentjurju, verze na njegovem nagrobniku je spesnil Anton [7 | | | | 5 | 19 |].

Iz srca so privrele melodije
ti nežne, polne poezije,
v rojakov srcih našle so odjek.

4. Slovensko glasbo je Benjamin Ipavec dvignil na višjo umetniško raven. Njegova dela so temeljni kamni naše glasbene kulture, zato njegov kip stoji tudi na Aleji slovenskih skladateljev v Ljubljani. Ob letošnjem Ipavčevem letu je Občina Šentjur izdala spominsko zgoščenko z njegovimi klavirskimi skladbami. Izvaja jih klavirski duo Alenka in Igor Dekleva, naslov zgoščenke je Klavirska [| 13 | | | | | 10 | |].

Naslov je hkrati ime sloga, ki je prevladoval v Evropi sredi 19. stoletja; zanj so značilna osebna in domovinska čustva.

5. **Benjamin Ipavec (1829-1908)** je ustvaril številne samospeve: *Pred durmi, Mak žari, Na poljani ...* Uglasbil je pesmi slovenskih pesnikov Prešerna, Vodnika, Jenka, Gregorčiča idr. Znana je njegova *Serenada za godalni orkester* (tudi avizo pri *Glasbeni jutranjici na programu* Ars Radia Slovenije). Je avtor slovenske spevoigre *Tičnik* in **prve zgodovinske opere z naslovom** [| 9 | | | 5 | 17 | |] [| 3 | | 23 | | |].

Opera nam prikazuje življenjsko zgodbo Celjskih grofov/knezov, najpomembnejše vladarske rodbine na Slovenskem v 15. stoletju.

6. **Gustav Ipavec (1831-1908)** je prevzel očetovo zdravniško prakso v Šentjurju in se aktivno vključil v politično življenje svojega kraja. Bil je izjemen rodoljub; avstrijskega cesarja Franca Jožefa je leta 1883 na železniški postaji v Šentjurju nagovoril slovensko. Dolga desetletja je bil tudi šentjurski [| | | 7 | 6].

Bil je univerzalna osebnost, dejaven na različnih področjih: od kulture, sadjarstva (jablana bogatinka), vinogradništva, gasilstva, šolstva ... Zgradil je novo osnovno šolo in ustanovil kmetijsko šolo s slovenskim učnim jezikom, ki je kasneje postala srednja in višja šola. Cesar ga je dvakrat odlikoval z zlatim križcem s krono.

V zakonu s Karolino Amon iz Laškega je imel deset otrok, med njimi Josipa, poznejšega zdravnika in skladatelja.

7. **Čas 19. stoletja je zahteval glasbo s primernimi besedili, ki so navduševala poslušalce ter vzpodbujala izražanje pripadnosti slovenstvu.** Temu delu se je Gustav docela posvetil. V osemdesetih letih je v Šentjurju ustanovil mešani zbor in zanj tudi pisal. Večinoma je komponiral privlačne, ljudskemu okusu prilagojene pesmi, kjer je prevladovala spevna melodija. Prav zaradi te melodije so se Gustavove skladbe hitro priljubile po vsej Sloveniji, najbolj znane pa so že kar ponarodele: *Slovensko dekle, Slovenska dežela, Budnica, Planinska roža, Danici, O mraku, Le predi, dekle, Kje so moje ...* [5 | | | | 19 |].

8. **Dom skladateljev Ipavcev je na Zgornjem trgu v Šentjurju.** Hiša je bila zgrajena okoli leta 1760; kasneje je bila obnovljena po skicah arhitekta Jožeta Plečnika. (Se spomnite, arhitekta Plečnika smo uvrstili v naš kviz v lanskem šolskem letu?) V Ipavčevi hiši je stalna razstava o življenju in delu skladateljev, v Gustavovem salonu potekajo priložnostne razstave, v kleti je vinoteka izbranih vin, vrt pa krasijo stara lipa, starodaven simbol slovenstva, kamnita miza ter Plečnikov [14 | | 8 | | | | |].

V hiši je tudi poročna soba, ob vhodnem portalu pa raste trta modre kavčine, cepič najstarejše trte v Evropi z mariborskega Lenta.

Končno geslo ***1. SKLOPA:***

17	3	13	14	9	6	9	19		17	9	23	,		13	8		
Z	10	B	9	3	10		8	13		G	5	13	B	7			.

Takole se glasi vrstica pesmi, ki je povsem ponarodela.
Besedilo sta napisala Gustav Ipavec in Jakob Gomilšek, uglasbil jo je Gustav Ipavec leta 1882.

IPAVČEVA HIŠA
Obisk po dogovoru: TIC Šentjur
e-pošta: tic@turizem-sentjur.com
tel.: 03/ 749 25 23

Pripravili: TATJANA OSET, prof., direktorica
Knjižnice Šentjur; e-mail: tatjana.oset@sen.sik.si
in Alenka TESTANIERE, prof., vodja TIC-a Šentjur
e-pošta: tic@turizem-sentjur.com

Viri:
Enciklopedija Slovenije. 4. zv. Mladinska knjiga, 1987.
Grdina, I.: Ipavci: zgodovina slovenske (...) dinastije. ZRC SAZU, 2002.
http://sl.wikipedia.org/wiki/Benjamin_Ipavec
http://sl.wikipedia.org/wiki/Gustav_Ipavec
http://www.sen.sik.si/ipavci/
http://www.sentjur.si/index.php?vie=cnt&gr1=bcn&gr2=prt&gr3=mzj